

Årsrapport om bidragsfusk 2022

Innehåll

1	Kort om FPA	3
2	Bidragfusks och hur det upptäcks	4
3	Statistik över bidragfusks 2018–2022	5
	3.1 Misstänkta fall av bidragfusks som FPA registrerat: antal och belopp	5
	3.2 FPA:s begäranden om polisutredning	7
	3.2.1 Begäranden om polisutredning per förmån	7
	3.3 Slutbehandlade fall av bidragfusks	8
4	Internationella aspekter av förebyggande och identifiering av missbruk av social trygghet	9
5	Förebyggande och identifiering av bidragfusks hos FPA	10

1 Kort om FPA

Folkpensionsanstalten (FPA) sörjer för den sociala tryggheten i livets olika skeden för alla som bor i Finland och för många finländare som bor utomlands. År 2022 betalade FPA ut förmåner för totalt cirka 15,7 miljarder euro.

FPA:s verksamhet övervakas av riksdagen. FPA tryggar befolkningens försörjning, främjar hälsan och bidrar till att ge alla en möjlighet att klara sig självständigt. FPA:s grundläggande värderingar är: respekt för individen, kompetens, samverkan och nytänkande.

Tabell 1.
Förmåner som FPA betalat ut 2022, mn euro

Förmåner som FPA har betalat ut	2022, mn euro
Pensionsförmåner	2 490,2
Bostadsbidrag för pensionstagare	650,2
Rehabilitering	707,1
Förmåner för barnfamiljer	2 925,2
Studieförmåner	615,0
Grundläggande utkomststöd	678,4
Sjukförsäkringsförmåner	3 490,9
Arbetslöshetsförmåner	1 843,8
Förmåner för personer med funktionsnedsättning	573,9
Allmänt bostadsbidrag	1 565,0
Övriga förmåner	116,0
Samtliga förmånsutgifter	15 655,7

2 Bidragsfusk och hur det upptäcks

Med bidragsfusk avses att kunden medvetet försöker få en förmån utan grund eller till ett större belopp än hen har rätt till. Det är fråga om bidragsfusk till exempel om kunden ger FPA felaktiga uppgifter eller förfalskar en handling. Oftast förfalskas fakturor, kontoutdrag, hyreskontrakt och löneintyg, men också andra förfalskade handlingar förekommer. Kunden kan till exempel dölja en del av uppgifterna på ett kontoutdrag eller ändra uppgifter i en faktura för att gagna sig själv. En handling kan vara helt eller delvis förfalskad.

Att undanhålla information betraktas också som bidragsfusk. Den som ansöker om en förmån är skyldig att ta reda på vilka omständigheter som påverkar hens rätt till förmånen och att meddela uppgifterna till FPA.

Det är fråga om bidragsfusk när gärningen uppfyller ett brottsrequisit. Brottsrubriceringen är oftast bedrägeri eller förfalskning.

En misstanke om bidragsfusk kan väckas när förmånsansökan handläggs och de uppgifter som kunden tidigare lämnat står i strid med de uppgifter som behandlas vid handläggningen. En misstanke om bidragsfusk kan också uppstå i samband med justering av en förmån när FPA reder ut orsakerna till en felaktig utbetalning och det visar sig att orsaken är kundens eget handlande. FPA kan börja misstänka bidragsfusk även utifrån angivelser, uppgifter från inkomstregistret eller uppgifter och meddelanden från andra myndigheter. Kunden hörs med anledning av misstanken om bidragsfusk och ges tillfälle att framföra sin åsikt och klargörande omständigheter.

3 Statistik över bidragsfusk 2018–2022

I den här rapporten presenteras statistik för åren 2018–2022. Den innehåller statistik över misstankar om bidragsfusk som FPA har behandlat och där kunden har hörts med anledning av misstanken.

Även om rättsprocesserna vanligtvis varar mer än ett kalenderår inkluderas samma fall inte i flera års statistik. Fallet statistikförs på det år när FPA har behandlat det. Årligen publiceras statistikrapporter om de misstankar om bidragsfusk som FPA registrerat och om slutbehandlade fall av bidragsfusk.

Tabell 2.

Antalet fall av bidragsfusk som FPA registrerat, kostnaderna och andelen av utbetalda förmåner 2018–2022.

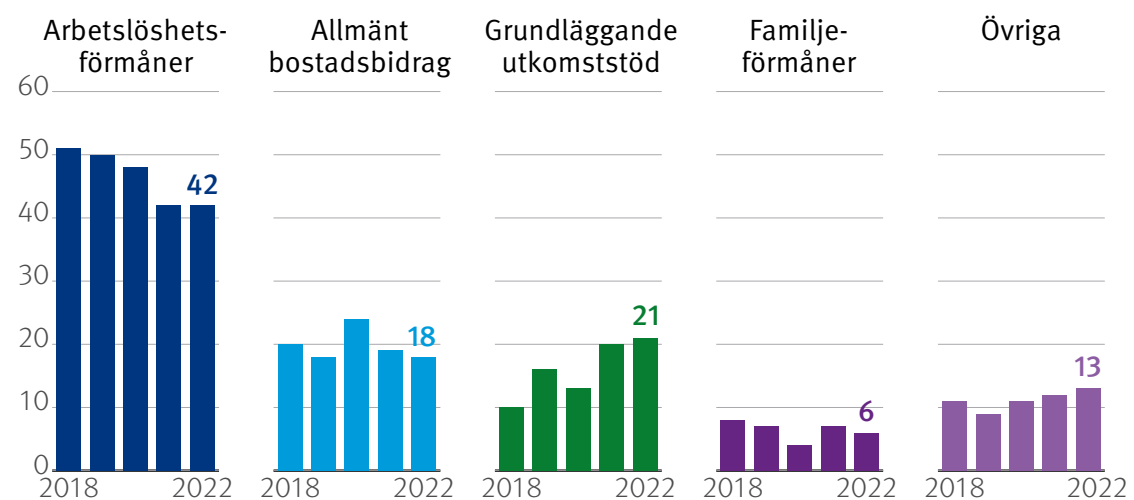
År	Misstänkt bidragsfusk, antal	Misstänkt bidragsfusk i genomsnitt i euro, €	Misstänkt bidragsfusk i euro totalt, €	Utbetalda förmåner, €	Andelen misstänkt bidragsfusk av utbetalda förmåner, promille
2022	1462	5838	8 535 781	15 655 634 075	0,55
2021	1894	5603	10 612 989	15 545 342 902	0,68
2020	2 467	4 939	12 183 696	15 334 875 471	0,79
2019	2 402	4 989	11 983 181	14 320 131 653	0,84
2018	2 344	4 105	9 621 341	14 305 775 191	0,67

3.1 Misstänkta fall av bidragsfusk som FPA registrerat: antal och belopp

Misstänkt bidragsfusk som FPA registrerar utgörs av fall där kunden har hörts med anledning av misstanken och FPA har gjort ett avgörande i ärendet.

De flesta misstankarna om bidragsfusk rör arbetslöshetsförmåner, följt av misstänkt fusk med det allmänna bostadsbidraget och det grundläggande utkomststödet. Åren 2018–2020 förekom det fler misstänkta fall av fusk med det allmänna bostadsbidraget än med det grundläggande utkomststödet. Från och med 2021 har det grundläggande utkomststödet gått om det allmänna bostadsbidraget i fråga om antalet fall av misstänkt bidragsfusk. Införandet av inkomstregistret har minskat misstankarna om missbruk av bostadsbidraget, men misstankar om bidragsfusk i fråga om utkomststödet väcks av flera andra orsaker än de inkomster som kunden har uppgett.

Diagram 1.
Misstänkt bidragsfusk som FPA registrerat, andel per förmån, %

I samband med förmånshandläggningen har det observerats fler fall av eventuellt bidragsfusk än vad statistiken ”Misstänkt bidragsfusk som FPA registrerat” visar. En del av de fall som observerats i förmånshandläggningen visade sig vara obefogade redan i det inledande skedet av utredningen och därför har kunden inte hörts med anledning av dessa misstankar.

Tabell 3.
Iakttagelser av misstänkt bidragsfusk i förmånsarbetet 2018–2022.

År	Misstänkt bidragsfusk som iakttagits i förmånsarbetet, antal
2022	1930
2021	2708
2020	4747
2019	6498
2018	5060

Det inkomstregistersystem som infördes 2019 har minskat iakttagelser av eventuellt bidragsfusk, eftersom FPA får tillgång till uppgifter om kundernas inkomster i realtid. Under 2019 när systemet togs i bruk var iakttagelserna många eftersom det då även uppdagades fusk från tidigare år.

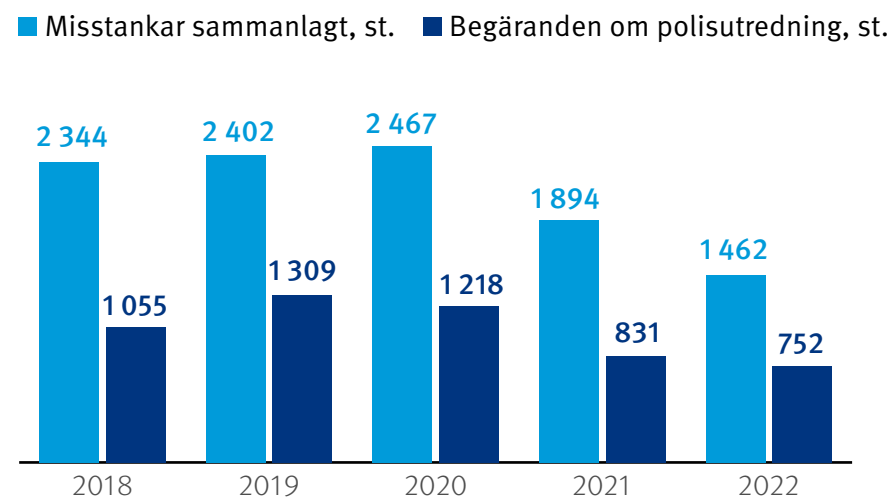
3.2 FPA:s begäranden om polisutredning

När bidragsfusk misstänks gör FPA en bedömning av om kunden handlat uppsåtligt och vilka åtgärder som ska vidtas i det misstänkta fallet. Om det är befogat att misstänka brott, upprättar FPA en begäran om utredning till polisen utifrån den information som har erhållits. FPA anmäler alla förfalskningsfall till polisen. Detta gäller även fall där förfalskningen upptäcks redan innan förmånen har betalats ut, eftersom förfalskning är en uppsåtlig handling även utan att skada vållas.

Ingen utredning begärs om bevisen för bidragsfusk inte är tillräckliga eller om brottet är preskriberat. FPA gör alltid en fallvis bedömning innan man beslutar om huruvida en polisutredning av det misstänkta bidragsfusket ska begäras eller inte.

FPA begär årligen polisutredning i cirka 50 procent av alla misstänkta fall av bidragsfusk (ca 44–54 % åren 2018–2022).

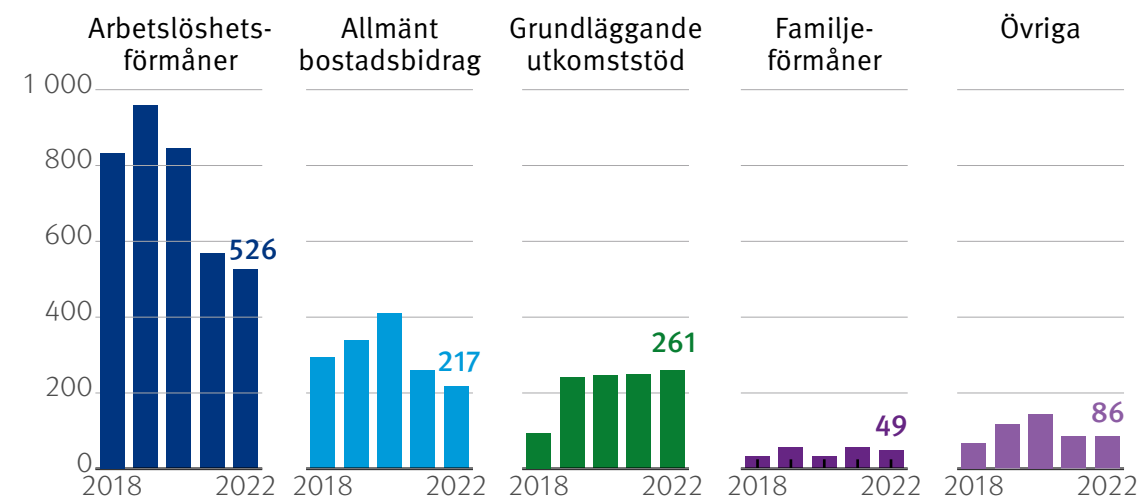
Diagram 2.
Misstänkta fall av bidragsfusk och begäranden om polisutredning 2018–2022, antal

3.2.1 Begäranden om polisutredning per förmån

I diagrammet nedan visas antalet begäranden om polisutredning som FPA gjort under åren 2018–2022 per förmån.

Diagram 3.
Begäranden om polisutredning per förmån 2018–2022, antal

Sammanlagt är begärandena om polisutredning per förmån i diagram 3 fler än de årliga begärandena om polisutredning i diagram 2. Det beror på att en viss begäran kan innehålla begäranden om polisutredning av flera förmåner till samma kund.

Flest begäranden om polisutredning görs gällande de förmåner, för vilka också flest misstankar om bidragsfusk registreras. Dyliga förmåner är arbetslöshetsförmånerna, det allmänna bostadsbidraget och det grundläggande utkomststödet.

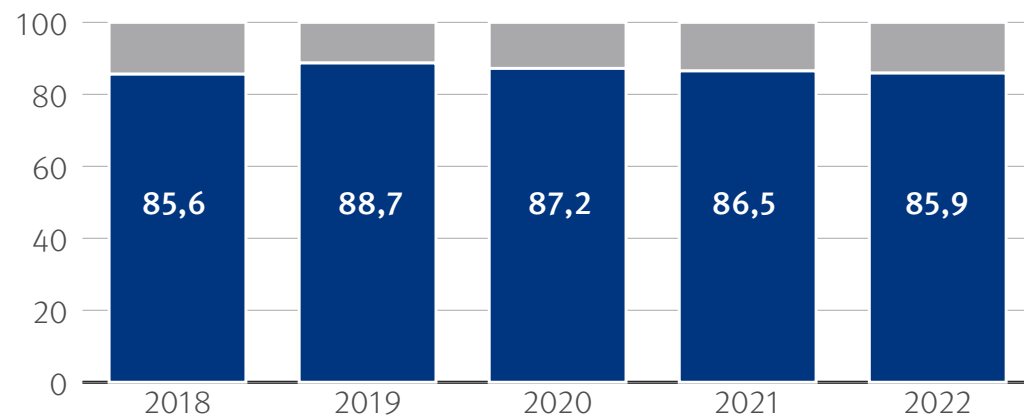
Ansökan om arbetslöshetsförmåner och grundläggande utkomststöd är i högre grad än övriga förmåner förknippade med aktiva åtgärder från kundens sida, som till exempel återkommande ansökningar. Ofta får kunder med arbetslöshetsförmåner och grundläggande utkomststöd även allmänt bostadsbidrag. Det här förklarar för sin del även den högre nivån i det allmänna bostadsbidraget. Dessutom påverkar förmånernas art det totala antalet fall av mistänkt bidragsfusk och bedömningen av uppsåt från fall till fall.

3.3 Slutbehandlade fall av bidragsfusk

På basen av antalet begäranden om polisutredning beräknas hur många som har lett till rättslig påföljd. Efter att FPA har begärt polisutredning beslutar åklagaren och domstolen huruvida det är fråga om ett brott och i så fall vilket brott.

Diagrammet nedan visar andelen begäranden om polisutredning 2018–2022 som lett till rättslig påföljd.

Diagram 4.
Andelen (%) begäranden om polisutredning som lett till rättsliga påföljder 2018–2022

Andelen begäranden om polisutredning som lett till rättslig påföljd har hållit sig på rätt samma nivå under granskningsperioden.

4 Internationella aspekter av förebyggande och identifiering av missbruk av social trygghet

Utgifterna för social trygghet i OECD-länderna är i genomsnitt 20–30 procent av bruttonationalprodukten. Missbruket av den sociala tryggheten uppgår till 2–7 procent av kostnaderna för den sociala tryggheten. Missbruk av den sociala tryggheten innebär inte enbart ekonomiska förluster utan påverkar även medborgarna, eftersom missbruk av den sociala tryggheten kan undergräva medborgarnas förtroende för myndigheterna och förvaltningen.

I nästan alla EU-länder tillämpas åtgärder för att förhindra och identifiera missbruk av den sociala tryggheten. Det är dock en utmaning att göra en statistisk jämförelse mellan länderna, eftersom de sociala trygghetssystemen är olika. Dessutom samlar EU varje år in information om osakligt utnyttjande av social trygghet endast i situationer som omfattas av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004, och denna statistik skiljer inte i alla

avseenden mellan avsiktligt missbruk och oavsiktliga fel, vilket minskar uppgifternas jämförbarhet.

De vanligaste åtgärderna för att förhindra missbruk rör informationsutbyte inom och mellan länder samt elektroniska informationshanteringsverktyg. Man kan också försöka förebygga missbruk av den sociala tryggheten genom att ge medborgarna information och genom att göra årliga kontroller. Dessutom bedrivs internationellt samarbete genom utbyte av bästa praxis. Ett exempel på detta är en rekommendation från den internationella socialförsäkringsorganisationen (ISSA, The International Social Security Association) om att identifiera och förebygga missbruk och fel i den sociala tryggheten.

5 Förebyggande och identifiering av bidragsfusk hos FPA

En av de viktigaste åtgärderna för att förebygga och identifiera bidragsfusk är investeringen i dataanalys och intern kvalitetskontroll samt en sänkt rapporteringströskel vid misstänkt bidragsfusk för både allmänheten och anställda inom den sociala tryggheten. Det finns också skäl att undersöka beteendemönster och motivationsfaktorer som ligger till grund för missbruk.

I sin verksamhet satsar FPA på att förutse, förebygga och identifiera bidragsfusk. Möjligheterna att upptäcka fusk förbättras bland annat genom att man ser till att den dagliga handläggningen av förmåner fungerar smidigt. De anställda får anvisningar och utbildning till hjälp för att upptäcka och utreda bidragsfusk. Rutiner utvecklas fortlöpande och missbruksärenden sköts av ett flertal särskilt utsedda experter.

FPA bedriver ett kontinuerligt utvecklingsarbete för att förebygga bidragsfusk och utnyttjar i det arbetet bl.a. informationssystem och nya metoder inom artificiell intelligens och maskinlärande. Målet är att förebygga bidragsfusk redan innan det sker. I detta syfte följer FPA aktivt även nya fenomen inom bidragsfusk.

Ett allt vanligare sätt att fuska som FPA vill föregripa är förfalskning av dokument. FPA:s försöksprojekt med att identifiera dokumentförfalskningar är avslutat och de metoder för identifiering av förfalskningar som utvecklats som ett resultat av försöksprojektet

och som syftar till att sälla ut förfalskade dokument bland de dokument som lämnats in till FPA tas i bruk inom kort. Dessutom fortsätter arbetet med att utveckla metoder för identifiering av förfalskningar.

År 2023 införs vid FPA teknik för maskinell observation för att förbättra upptäckten av uppgifter om kunders inkomster och tillgångar på kontoutdrag som kunder lämnar in.

FPA har ett brett samarbete och informationsutbyte med olika myndigheter för att bekämpa grå ekonomi och bidragsfusk. FPA deltar bland annat i Regionförvaltningsverkets projekt för att modellera och utveckla myndighetssamverkan i arbetet mot grå ekonomi samt i redaktionskommittén för Skatteförvaltningens lägesbild ”Grå ekonomi och ekonomisk brottslighet”. Dessutom följer FPA med den internationella utvecklingen av missbruk och samarbetar internationellt bland annat via det nordiska samarbetsnätverket och ESIP-forumet (European Social Insurance Platform). FPA följer aktivt även utvecklingen av EU-lagstiftningen, till exempel förordningen om artificiell intelligens som kan ha inverkan även på arbetet för att förebygga bidragsfusk.